

به قرآن رو بیاور ای دل افروز
معارف را ز آیاتش بیاموز

اگر خواهی سعادتمند باشی
ز هر چیزی بجز آن دیده هر دوز

مَصْرَفُ الصَّرْفِ

یا

کاربرد علم صرف

تطبیق قواعد صرفی بر

بعضی از کلمات قرآن کریم

تألیف

سید جعفر موسوی

سرشناسه: موسوی، سیدجعفر
عنوان و نام پدیدآور: مصرف الصرف یا کاربرد علم صرف: تطبیق قواعد صرفی بر بعضی از
کلمات قرآن / تالیف سیدجعفر موسوی
مشخصات نشر: قم: نهانندی، ۱۳۹۶
مشخصات ظاهری: ۲۳۲ ص.؛ جدول
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۳۸۸-۹۵-۶
وضعیت فهرست نویسی: فیا.
یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۱۳-۲۱۶؛ همچنین به صورت زیر نویس.
عنوان دیگر: کاربرد علم صرف: تطبیق قواعد صرفی بر بعضی از کلمات قرآن
موضوع: زبان عربی - صرف
موضوع: قرآن - صرف و نحو
رده بندی کنگ: ۱۳۹۶ م ۶۸ م / PJ۶۲۰۳
رده بندی یوئی: ۴۹۲ / ۱
شماره کتابنامه: ۹۶۳۸۴۹۲

شد اسد امه کتاب:

نام کتاب: مصرف الصرف
مؤلف: سید جعفر موسوی
ناشر: انتشارات نهانندی
چاپ: کمال الملک
نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۶
شمارگان: ۵۰ نسخه
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۳۸۸-۹۵-۶
قیمت: ۱۴۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ است

مرکز پخش

قم، خیابان ارم، پاساژ قدس، طبقه دوم، پلاک ۱۵۵

تلفن: ۰۹۱۲۷۴۸۲۵۹۱ / ۳۷۷۴۰۰۴۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ
وَاللَّعْنَ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ

مقدمه

علم صرف یکی از ارزشمندترین و اساسی‌ترین شاخه‌های ادبیات عرب و بسیار پر کاربرد است، به گونه‌ای که تمام اسمها و فعلها به نحوی با صرف در ارتباط هستند، زیرا علم صرف دربرگیرنده پیچیدگی شکل و قالب کلمات بحث می‌کند و هر کلمه‌ای دارای شکلی خاص و آئین مخصوص به خود است.

کسی که با زبان قرآن کریم آشناست می‌داند کاربرد علم صرف در باره بسیاری از کلمات خیلی آشکار است به گونه‌ای که غالباً از نظر دور نیست ولی بسیاری دیگر از کلمات هستند که به علت اجرای بعضی قواعد صرفی که کمتر کاربرد دارد همچون قلب و اتباع و... آنچنانند که تا قواعد علم صرف را خوب فرا نگرفته باشیم قالب و وزن و در نتیجه ریشه و معنی آن کلمه برای ما روشن نمی‌شود، پس فراگیری علم صرف تا آنجا که بتوانیم یکایک کلمات را ارزیابی کنیم و ریشه و وزن و معنی آنها را بدانیم برایمان ضروری است.

میدانیم که غالباً بلکه تمام کسانی که می‌خواهند ادبیات عرب و علم صرف

را بیاموزند ابتداء به کتب مقدّماتی که در علم صرف تدوین شده است مراجعه می کنند و آنها را می خوانند و تا حدودی فرا می گیرند و کمتر کسانی از این افراد هستند که موفق به خواندن و فراگیری کتب تخصصی صرف شوند در نتیجه بسیاری هستند که تسلط کامل بر قواعد صرفی پیدا نمی کنند و چگونگی ظاهر و قالب و وزن و خصوصیات بسیاری از کلمات برایشان روشن نمی شود و این نقصی بسیار بزرگ در فراگیری زبان قرآن کریم است.

و نیز می دانیم روشی که برای فراگیری صرف متداول است آنست که قواعد صرفی را همراه با کلمه ای به عنوان مثال برای آن قاعده بیان می کنند و این روشی سودمند نیست ولی باید توجه داشته باشیم که ذهن در همان کلمه متمرکز و متوقف نشود بلکه باید سعی کنیم به گونه ای صرف را فرا گیریم که بتوانیم قواعد آن را در تمام کلمات اجرا کنیم لذا باید دقیق تر و عمیق تر قواعد آن را به ذهن بسپاریم و در مثالهای دیگر غافل نشویم. البته روشی بسیار پسندیده در شیوه تدریس بعضی استادان و در بعضی کتب صرفی دیده می شود و آن اینست که مثالهایی از قرآن کریم و روایات معصومین علیهم السلام برای قواعد صرفی بیان می کنند، این روش علاوه بر قداست و معنویتی که دارد باعث می شود مطالب بهتر و بیشتر در ذهن بمانند.

ولی به نظر این بنده بی بضاعت و کمترین، چنین رسید که بسیار مناسب است برای فراگیری نسبتاً کامل و پیشرفته علم صرف، کلماتی از قرآن کریم که ویژگی و پیچیدگی خاصی از جهت صرفی دارند انتخاب شوند و آنچه از قواعد صرفی همچون اعلال و قلب و اتباع و حذف و ادغام و... درباره آنها انجام گرفته است به صورت پرسش و پاسخ ذکر شود تا کاربرد علم صرف و

قواعد آن در کلمات عربی مخصوصاً کلمات نورانی قرآن کاملاً روشن شود و جویندگان ادبیات عرب و علم صرف، مخصوصاً طلاب محترم علوم آل محمد (صلوات الله و سلامه علیهم) با این علم و کاربرد آن بهتر و بیشتر و عمیقتر آشنا شوند و به برکت قرآن کریم این قواعد در اذهان شریف ایشان ماندگار شود. به همین دلیل و با تکیه بر الطاف بی پایان خداوند و استمداد از خداوند ارحم الراحمین تصمیم بر انجام این کار گرفته شد.

به امید آنکه جزوه‌ای مفید گرچه مختصر به جامعه علم و ادب و طلاب محترم تقدیم شود. راز آن جهت که این جزوه کاربرد علم صرف و به عبارتی دیگر مصرف علم صرف را بیان می‌کند نام «مصرف الصرف» یا «کاربرد علم صرف» برای آن مناسب به نظر رسید.

در مقدمه ذکر این چند نکته مفید است:

۱- چون تحقیق و اطلاع من از مطالب صرفی زیاد نبوده است نمی‌توان گفت این جزوه کامل است بلکه قطعاً مطالب ارزنده و ارزشمند و فراوان دیگری وجود دارد که در این جزوه نیامده است. امید است به لطف خداوند متعال این نقص هر چه زودتر و بیشتر برطرف شود.

۲- بعضی کلمات در این جزوه مورد بررسی قرار گرفته‌اند و کلمات دیگری نیز در قرآن کریم از همان ماده و ریشه وجود دارند که همان خصوصیت را دارا هستند ولی به جهت اختصار همه آنها ذکر نشد. مثلاً علت حذف واو از «تَذَرُ» در بین تمام صیغه‌های مضارع و امر این فعل مشترک است ولی فقط یک صیغه مورد بحث قرار گرفته است در حالی که چندین مورد

دیگر از مضارع و امر همین ماده با همین خصوصیت در قرآن کریم آمده است.

۳- برخی کلمات که در این جزوه مورد بررسی قرار گرفته‌اند پیچیدگی

خاصی ندارند ولی چون از بعضی جهات مناسب بود توضیحی درباره آنها بیان شود لذا مورد نظر قرار گرفتند و در این جزوه بیان شدند.

خدایا! به ما نیت صالح و اخلاص در عمل و توفیق تقرب به بارگاہت

عنایت فرما

سیدجعفر موسوی